

Tegnspråkutvalget

Oslo, 19.12.2022

Innspill til tegnspråkutvalget fra Oslo Døveforening

Oslo Døveforening er svært glade for at det er nedsatt et eget tegnspråkutvalg. Oppgaven som utvalget har fått er omfattende, men samtidig et svært viktig mandat. Foreningen setter pris på muligheten til å kunne sende utvalget innspill som gjelder tegnspråk.

Litt om Oslo Døveforening

Oslo Døveforening er en interesseforening for tegnspråklige i Oslo, og er et lokallag av Norges Døveforbund. Foreningen arbeider for sosiale og kulturelle tilbud på tegnspråk, og sørger for at overføringen av norsk tegnspråk mellom generasjonene sikres. Oslo Døveforening skal arbeide for språklig og samfunnsmessig likestilling. Vi er en partipolitisk og religiøst nøytral interesseorganisasjon.

Tiltak for å forbedre situasjonen for tegnspråk:

Det som er viktigst for oss i Oslo Døveforening å overbringe til tegnspråkutvalget er at vi erfarer at tegnspråkarenaene og mulighetene for språklig tilegnelse av tegnspråk har blitt betydelig svekket de siste årene. Vi erfarer at kompetansen om norsk tegnspråk er lav i de ulike offentlige arenaene vi møter. Derfor viser vi til ulike tiltak som vi mener kan forbedre dagens situasjon:

- Storting, regjering og kommuner må gå frem som gode eksempler, ved å ha tolk til stede når det arrangeres pressekonferanser, stortingshøringer, med mer for å sikre god tilgang til informasjon. Demokrati skal være tilgjengelig.
- Tegnspråktolketjenesten må tas ut av NAV, som anbefalt av ulike utredninger, og som vi støtter. Situasjonen i Oslo er under enhver kritikk.
- Tegnspråklige skoler og barnehager må gjenåpnes nasjonalt samt styrkes med elevhjem. Det må finansieres statlig da kommunenes økonomi og kompetanse er varierende. Vi mener det vil sikre reelt skolevalg. Det innebærer også at plassene forbeholdes tegnspråklige barn for å sikre godt språkmiljø med tospråklig profil.
- Vetland Skole må tilføres mer økonomisk kapasitet samt muligheter for å kunne konkurrere om kompetanse. Skolen må ha en tydelig og god språkprofil. Forutsigbar økonomi må sikres slik at skolen kan planlegge godt for fremtiden og være en attraktiv arbeidsplass.

- Voldsløkka barnehage i Oslo må sikres økonomisk slik at ledig kapasitet ikke gis til barn i nærområdet, men til tegnspråklige barn. Barnehagen må ha en tydelig og god språkprofil. Barnehagen skal ha løpende opptak.
- Sykehjem, eldrecenter og omsorgsboliger for tegnspråklige må styrkes med eget tilbud som er forbeholdt tegnspråklige. Ektefeller/partnere/samboere til tegnspråklige skal også kunne sikres plass, men man må sørge for at tilbudet ikke forringes ved å gi bort plasser til ikke-tegnpråklige. Må ha forutsigbar økonomisk bevilgning, og ha god rekruttering av språk og kompetanse.
- Ved å ha omsorgsbolig og sykehjem for eldre med hørselstap, er det viktig med et godt tegnspråkmiljø. Der ansatte forstår hva eldre sier og blir forstått på eget språk. Ansette flere tegnspråklige med kompetanse, sørge for utdanning med fokus på kompetanse i og på tegnspråk. Motivere unge til å studere sykepleie, vernepleie med mer ved å tilby ulike studieforløp og med studiestøtte ifra lånekassen.
- Gjøre tegnspråklige arbeidsplasser attraktive og sikre rekruttering. Det er høy konkurranse om kompetanse i dagens situasjon. Vi mener et godt virkemiddel vil være god økonomisk støtte til tegnspråklige arbeidsplasser, men også sørge for muligheter for faglig utvikling og samarbeid med andre fagmiljøer. Se eget punkt om språklig infrastruktur
- Styrke utdanningstilbudene til lærere og barnehagelærere som skal gi opplæring i og på tegnspråk. Også flere yrkesgrupper må få muligheten til å lære tegnspråk, især yrker der man møter tegnspråklige i ulike sammenhenger. Styrking ved å gi økonomisk støtte til universitet og høyskoler med tegnspråklig kompetanse.
- Tegnspråkopplæring opprettes utenfor Statped og forankres i en faglig enhet med tegnspråkkompetanse nasjonalt og lokalt, for å sikre fagmiljø og kompetanse i språklig opplæring. Ved spesialpedagogiske behov kontaktes Statped.
- Foreningene har litt materiell fra døves historie som bør arkiveres og ivaretas, vi ønsker at det opprettes et arkiv for døves historie som naturligvis inneholder en del om tegnspråkhistorien. Det må bevares, og studeres. Vi ønsker også at det gjøres en studie av hva som har skjedd mot døve og tegnspråklige personer, det for å lære av fortiden og unngå at diskriminering og urett igjen skal skje.
- Stat, fylke og kommune må innføre en språklig infrastruktur med et tydelig pakkeforløp for hørselshemmede fra fødsel til død. Infrastrukturen må også inneholde tydelig plan i henhold til språkloven.

- Sikre forutsigbar finansiering av lokale døveforeninger for å ivareta språklige arenaer og kulturell ivaretagelse. Dette inkluderer også at foreningene får mulighet til å gi gratis lavterskelskurs i tegnspråk for alle som er interesserte, med ulike kurspakker tilpasset behovene.
- Oslo Døveforening må ansees som «bydel 16», ettersom foreningen danner tilbud til alle tegnspråklige i Oslo, og med det ikke kun til enkelte bydeler.
- Økonomisk støtte til Oslo Døveforening for å bygge Tegnspråkhuset i Oslo, som rommer språk, kultur og historie (i likhet med Samisk Hus). Her kan sosiale tilbud eksistere på tegnspråkliges premisser og språket kan ivaretas og styrkes ved ulike språkstyrkingstiltak og rådgivning. Oslo Døveforening er allerede i gang med prosessen og er i dialog med Oslo kommune om å bygge ut der vi leier nå. Vi ønsker oss flere tegnspråkhus i Norge, og med det nasjonalt samarbeid om å ivareta og styrke tegnspråk.

Våre forslag til tiltak er basert på følgende:

Midtlyngutvalgets innstilling (NOU 2009:18) førte til nedleggelse av statlig finansierte tegnspråklige skoler og barnehager. Innspillene fra ulike aktører tett mot hørselshemmede barn og unge advarte om konsekvensene, men ble ikke hørt. Det tyder på manglende involvering av aktører med god kjennskap og kompetanse i og på tegnspråk. Vi ser nå konsekvensene i form av færre tegnspråklige arenaer. Blant annet har tilbudene som barn og unge fikk i form av barnehage, skole, elevhjem og idrett/andre sosiale tilbud blitt mindre. Det er stor mangel på tegnspråklig kompetanse som kan gi opplæring i og på tegnspråk. Det er bekymringsverdig. Vi erfarer også at foresatte og andre ikke vet om tegnspråklige tilbud i kommunen. Dermed faller for mange barn og unge ut av språktilbud som kunne vært avgjørende for deres språkutvikling, ikke minst helse.

Vi erfarer også at bydelene i Oslo har ikke tilstrekkelig kompetanse om tegnspråk, heller ikke hvilke tilbud som finnes for tegnspråklige. Oslo har flere tilbud for tegnspråklige, noe vi vil skryte av, for disse tilbudene er viktige å ivareta. Derfor er det også noe overraskende at kommunen ikke alltid er like kjent med sine egne tilbud, og benytter seg av den eksisterende og unike kompetansen. Samtidig er det også noe uforutsigbar økonomisk støtte til de tegnspråklige tilbudene, noe som kan skape kompetanseflukt eller tap av kompetanse. Det fører også til svekkede tilbud på sikt, ettersom tegnspråklig kompetanse som nevnt er stor mangelvare.

Oslo Døveforening tilbyr grunnleggende språkkurs i tegnspråk, på et lavt nivå som ikke kvalifiserer til å undervise i og på tegnspråk. Kurstilbudene er i hovedsak ment som et tilbud for folk som ønsker å starte sin tegnspråklige karriere, og/eller støtte opp under videre tegnspråklig utvikling i form av deltakelse på sosiale tilbud hvor de treffer andre i lik situasjon som en selv. Det kan være personer som har mistet hørsel, har slektninger eller venner som er tegnspråklige o.l.

Høsten 2022 startet foreningen et tilbud med gratis tegnspråkkurs til foreldre med hørselshemmede barn, som et prosjekt med støtte fra Stiftelsen Dam, som skal vare til sommeren 2024. Prosjektet ble startet da vi erfarte økende ønske om mer språktilbud til

foreldre med hørselshemmede/døve barn. Statped tilbyr den svært viktige kurspakken «Se mitt språk». Det tilbys som kurs noen uker i året, noe som ikke gir språkutvikling til familiene som trenger å lære seg sitt nye andrespråk, og med det utvikle barnets morsmål. Dermed henvises foreldre til egenlæring mellom kursene, noe som er vanskelig alene. Døveforeningen opplevde at mange ønsket et tilbud på et tidligere tidspunkt, hvor foresatte/omsorgspersoner kan lære tegnspråk jevnlig, for å kunne følge barnets språkutvikling. Når foreningen markedsførte tilbudet med gratis tegnspråkkurs til foreldre med hørselshemmede barn, fikk vi henvendelser fra ulike målgrupper som etterspør språkkurs, og som ønsker å benytte seg av våre sosiale tilbud. Slike språk- og sosiale tilbud kan også gjøre terskelen lavere for å entre den tegnspråklige verden som for enkelte er ukjent og vanskelig å forstå for en utenforstående. Ved å lage flere tilbud, håper vi at tegnspråkverden blir mer åpen og oppleves mer imøtekommende enn det kanskje føles for enkelte.

Eldre tegnspråklige personer opplever at det er vanskelig å få plass på omsorgsboliger eller sykehjem. Det er ikke nok plasser eller det foreligger andre grunner til at tilbud ikke kan gis. Det er også lite med tegnspråklig personell, noe som gjør den siste tiden i deres liv tungt. Å hele tiden tilpasse seg andre er noe døve/hørselshemmede er vant til, men i deres siste tid av livet burde de få slippe. Våre forslag til tiltak, mener vi vil minimere unødig stress som kan forkorte livene unødige.

Foreningen har flere sosiale tilbud fra 0-100 år. Flere av tilbudene kunne vært forbedret og styrket, og foreningen bruker svært mye tid på å søke om midler til prosjekter, for å kunne opprettholde drift og gi godt kvalifisert språklig og sosialt tilbud. Dette er ressurser som kunne blitt brukt mer hensiktsmessig på målgruppene foreningen har. Vi håper utvalget kan løfte opp foreningenes viktige rolle i livene til tegnspråklige, og deres lange erfaring samt kamp for å eksistere. Man må også erkjenne deres viktige rolle som portåpnere for tegnspråklige tilbud og arenaer for utvikling.

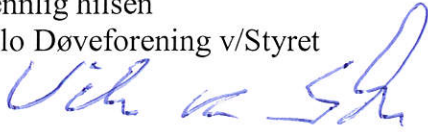
Oslo Døveforening samarbeider med Døvekirken i Oslo om å bygge et tegnspråkhus i Oslo. Vi ser at det er behov for et kultursenter; et samlingspunkt, et sted som samler mennesker. Bygget skal invitere tegnspråklige og andre, til å samhandle med hverandre og utveksle kulturelle verdier. Det er en samtidskonstruksjon som styrker tegnspråklige og døve menneskers kontakt med sin egen kultur og lar dem lære av andre. Flere bydeler i Oslo har allerede etablert kulturbygg for ulike grupper minoriteter – men ikke for tegnspråklige. Det finnes over 4.000 tegnspråkbrukere i Oslo, og tiden er inne for at vi får et eget sted. Målet er å skape et levende tegnspråkmiljø i tråd med språkloven, generasjonsoverføring ved at folk kan møtes og samles. Bygget skal inneholde flerbrukslokaler for etablering av ulike aktiviteter, og å etablere oss som en sentral kulturbærer. Det skal samlokaliseres med Døvekirken, Norges Døveforbund og muligens andre små organisasjoner. Det skal være stort fokus på å ivareta universell utforming og «deaf space». Vi ønsker også på sikt å etablere et Omsorg+ for tegnspråklige eldre i samme område (mer informasjon om utvikling og arbeidet med tegnspråkhuset, kan gis ved henvendelse til Oslo Døveforening).

For å oppsummere er Oslo Døveforenings viktigste innspill til tegnspråkutvalget at tegnspråklige fritids- og sosiale tilbud ikke må glemmes. Disse tilbudene er viktige for språkutvikling og for å kunne være fristeder der man kan få kunnskap, møte andre og delta i samfunnet på egne premisser og ikke på andres. Foreningen viktige og unike kompetanse gjennom årevis med kunnskapsformidling samt som språklig fristed må ivaretas og bygges opp.

Vi ønsker tegnspråkutvalget lykke til med det viktige arbeidet som gjøres, og stiller gjerne opp dersom det er spørsmål som utvalget lurer på eller som trengs å utdypes.

Vennlig hilsen

Oslo Døveforening v/Styret

Vidar R. Sæle
Daglig leder

Nora Sletteng
Ass. Daglig leder